

stat, et ex capit. *Sicut*, et ex cap. ultim., de Sponsal. Si ergo sponsalia de praesenti non dant jus, nisi sub illa conditione, donec consummentur, multo minus dabunt illud sponsalia de futuro; ergo ingressus in religionem ante contractum matrimonium non est contra jus acquisitum per sponsalia; ergo ex illo capite non peccatur. Hinc vero facile probatur, nec ratione juramenti esse peccatum, quia juramentum sortitur naturam contractus, cui adjungitur; ergo sicut obligatio sponsalium includit illam conditionem, ita etiam juramentum. Et confirmatur, nam si ille tenetur contrahere, vel est prohibitus habere propositum ingrediendi religionem; et hoc dici non potest, quia est contra consilium evangelicum. Vel obligatur contrahere, etiamsi habeat propositum statim ingrediendi religionem; et haec per se loquendo non est materia praepeti, nam potius videtur otiosum et inutile, nisi aliqua honesta causa et ratione vestiatur; ergo per se hoc non est peccatum. An vero sit optimus ordo, statim dicam, et simul explicabo, quomodo non obstat c. *Commissum*, et quando ex accidenti possit intervenire talis obligatio.

10. *Tertius*. — Tertio, potest, qui sic jauravit sponsalia, et postea concepit propositum religionis, sponsam admonere ut, si velit quod impleatur juramentum, quoad matrimonium ratum non consummandum id faciat; sin minus, liber sit ad religiosum statum assumendum. Et hic modus licitus est extra omnem controversiam; supponimus enim non intervenisse votum castitatis aut religionis, nam illum inducit speciale difficultatem infra suo loco tractandam. Existimo deinde dictum modum esse optimum, et per se loquendo consilendum, quia si sponsa nolit tale matrimonium contrahere, tollitur omnis difficultas, et plenissime satisfit juramento, etiam secundum externam speciem, seu apparentem vel dubiam obligationem, quia altera pars, eo ipso quod non vult contrahere, relaxat juramentum. Si autem vult sic contrahere, tunc etiam contrahendo impletur juramentum sine impedimento morali melioris status, quia per se loquendo tale matrimonium non impedit illum, ut dictum est; et plene etiam satisfit alteri sponsae, quae non poterit conqueri de aliqua apparenti deceptione, cum de intentione et proposito sponsi admonita fuerit. Et juxta hunc modum optime intelligitur cap. *Commissum*; non enim dicit tutius esse prius contrahere inscia sponsa de proposito sponsi, neque

hoc profecto ad praeceptum vel consilium pertinet; subintelligit ergo conditionem, tutius esse prius contrahere, si altera velit, et consequenter tutius esse illam admonere, etc.

11. *Dubium*. — *Responsio*. — Quæri autem potest an hoc ipsum cadat sub præceptum, scilicet admonere illam, et si, non obstante proposito sponsi, velit sic contrahere, consentire illi quoad matrimonium ratum. Respondeo: ex vi solius juramenti non invenitur obligatio, ut rationes factæ probant; tamen quia moraliter loquendo post talia sponsalia, multum interesse potest ad honorem et famam sponsæ, quod hoc vel illo modo relinquatur, ideo ex hac parte potest forte esse obligatio aliqua admonendi illam, quia tunc cessat omne periculum inferendi illi injuriam. Et hoc significasse videtur *Navar.*, cons. 3, de Voto, in ultimis verbis; cum enim dixisset, sponsalia de futuro dissolvi per ingressum religionis, subdit: *Sed cavendum valde est, ne qua infamia contra sponsam inde nascatur*. Quia ergo moraliter hoc periculum imminent, dici potest hoc regulariter cadere sub obligacionem, et indirecte saltem pertinere ad reverentiam præstiti juramenti, quia obligat, quamdiu alter habet jus; habet autem jus ad tale matrimonium, quamdiu sibi est necessarium ad tuitionem famæ suæ, maxime cum simpli citer non sit alteri impedimentum melioris boni. Quæ ratio, in d. cap. *Commissum*, probabiliter suadet, saltem esse tutius hunc ordinem servare; nihilominus tamen in particuli sunt expendendæ circumstantiae, nam tales esse possunt, ut sit evidens obligatio. Si autem constaret nullum omnino esse periculum infamiae, neque aliam moralem necessitatem prius contrahendi, tunc sine peccato posset hie ordo omitti, juxta secundam assertionem. Imo, sicut in eo casu debet sponsus cavere nocumentum temporale sponsæ, ita etiam potest sibi consulere, si forte timeat aliquod periculum, vel impedimentum sui boni propositi; et ex hoc capite sœpe erit non solum licitum, sed etiam melius statim ingredi inscia sponsa. Pontifex ergo, in d. c. *Commissum*, respondit secundum ea, quae sunt per se, et moraliter frequentius accidunt, et haec sufficiunt de tertia objectione.

12. Ad quartum jam responsum est, in illis casibus, in quibus juramentum potest in melius commutari, non committi defectum in veritate juramenti; quia vel illi casus intelliguntur excepti in ipso juramento, vel commutatio est juxta voluntatem creditoris, seu ejus in

cujus gratiam juramentum factum erat, per quam voluntatem relaxatur etiam seu cessat obligatio juramenti. Et ita, licet jurans possit in eo casu implere juramentum, in ea specie in qua factum est, nihilominus non ita implendo, non facit contra præceptum non assundi nomen Dei in vanum, quia obligatio juramenti non comprehendit illum casum, ut declaratum est. Reliqua vero, quæ in illa objectione adduntur de differentia inter votum et juramentum promissorum, in bono sensu admitti possunt; maxime vero cernitur illa differentia in juramento facto in gratiam hominis. Et hoc etiam suadet ratio ibi facta, et explicatum est in secunda et tertia assertione capituli præcedentis. Comparando autem juramentum factum de actu virtutis secundum se, seu in Dei honorem, est aliqua similitudo et æquiparatio, quamvis diverso titulo et ratione; nam si juramentum cadat super votum, sequitur naturam ejus; si vero cadat super puram assertionem, intercedit similis quædam interpretatio divinæ voluntatis, ratione eujus licet minus bonum pro meliori relinquere.

13. *Exponitur caput unicum 85 d.* — *Solvuntur argumenta oppositorum sententiarum*. — *Quomodo possit obligare juramentum de non acceptando episcopatum*. — In argumentis pro contraria parte objectis tangitur imprimis difficultas de juramento non acceptandi episcopatum, quod videtur reprobari in d. cap. unico 85 d.; sed quia hoc pendet ex materia de Voto et de Statu religionis, breviter dico juramentum illud, generaliter factum animo etiam resistendi superiori præcipienti accipere curam pastoralem, vel non obstante quacumque urgente necessitate Ecclesiæ, non solum non esse de meliori bono, sed etiam peccaminosum esse, et ideo non obligare. Alio vero modo posse fieri hoc juramentum cum debita moderatione, videlicet non acceptandi episcopatum, nisi necessitas charitatis, vel obedientiæ præceptum interveniat, et tunc juramentum obligare. Dicit tamen Glos. ibi, tale juramentum esse peccatum veniale, quia temere et sine necessitate fit. Sed immerito hoc dicit, quia tale juramentum simpliciter est de meliori bono; quia licet episcopatus de se status sit perfectionis, nihilominus habet conjunctum honorem, divitias, et pericula, ratione quorum consilium est illud non acceptare, nisi charitatis vel obedientiæ instante obligatione, juxta doctrinam Gregor., lib. 35 Moral., cap. 13. Et ideo tale juramentum de se bonum est, et

non frustra fit ad firmandum propositum contra humanam ambitionem.

14. *Exponitur cap. unicum*. — *Excluditu sensus aliquorum in d. cap.* — In d. ergo cap. unico, non declaratur an juramentum illud obligaret vel non obligaret, sed cum de quodam archidiacono Florentino, qui ad episcopatum fuerat electus, nunciatum esset Gregorio, quod supra Evangelia jurasset, nunquam accedere ad episcopatum, an verum hoc esset Pontifex præcepit inquire; cur autem hoc præceperit, non ibi declaratur. Potest autem duabus modis intelligi. Primo, ut inquisitio fieret ad finem repellendi eum ab episcopatu, propter illud juramentum, tanquam propter grave crimen. Et ita videtur ibi intelligere Glos., et indicat Abb., in cap. *Si vero*, de *Jurejur.*, n. 4; et Selva, in suo tract., 3 part., quæst. 1, num. 21, ubi alios refert, præsertim Angel., *Juramentum*, 5, numero tertio; et Anton., 2 p., tit. 10, c. 6, § *Tertius casus*, vers. *Quintus modus*, et idem sentit Sylvest. *Juramentum*, 4, numero primo, vers. 5. Unde consequenter intelligunt, illum Archidiaconum jurasse in primo sensu declarato. Sed mihi non placet hic sensus. Primo, quia non colligitur ex textu, nec ex verbo nunquam accedendi, quia licet verba sint generalia, de lictis intelligenda sunt, dum aliud non constat, ut ibi notat Glossa, ex cap. *Ad nostram*, 3, et cap. *Venientes*, de *Jurejur.* Secundo, quia licet illud juramentum fuisse peccaminosum, non videatur tanta poena dignum, ut ibi late notant Glossa et Turrecr. Item Glossa, in cap. *Diffinitio*, 2, quæst. 4; Glossa 1, in cap. *Sicut*, de *Jurejur.*

15. Alius ergo sensus est, Pontificem præcepisse inquire de illo juramento, quia censebat illud obligare jurantem ad non acceptandum electionem ad episcopatum, cum nec charitatis necessitas, nec præceptum superioris interveniret, et ideo, stante juramento, nolebat Pontifex illum promovere, non quia non posset illi præcipere acceptare episcopatum, non obstante juramento, sed quia necessarium tunc non erat, et ideo potius volebat eum repellere ratione obligationis juramenti. Et ita sensit Cajet., d. q. 89, art. 7, circa ad secundum, et Roman., singulari 501; et in hoc sensu potius ex illo textu colligitur, juramentum illud fuisse de meliori bono, et ideo voluisse Pontificem observari. Unde non video quo fundamento dixerit Soto, d. l. 8, q. 7, in 2 arg., Archidiaconum illum fuisse coactum a Gregorio accipere episcopatum, eo quo*l* judicatus

fuit Ecclesiæ necessarius, atque adeo (inquit) verentiam Dei in quolibet juramento, est ut oportuisse juramentum infringere. Hoc enim nullum habet fundatum in textu, neque in Epistola originali Gregorii, quæ est sexta lib. 12; quin potius in ea ita concludit: *Tu de singulis cum omni studio, ac sollicitudine, omnia, quæ scripsimus, require, atque nobis stude subtiliter indicare, ut de renunciatione tua reddit certiores, quid post hæc fieri debeat, Deo auctore, disponamus.* Unde ergo constat, Pontificem coegisse Archidiaconum ad acceptandum episcopatum? Et quamvis ita factum fuisse, non propterea oporteret infringere juramentum, quia acceptare illo modo non erat contra juramentum, et ideo nec proprie dicetur Pontifex tunc dispensare juramentum, sed uti jure suo, quod semper intelligitur exceptum, *juxta cap. Venientes, de Jurejur.*

16. Secundum argumentum posteriori loco factum sumebatur ex regula plurium iurium: *Non frangit fidem, qui in melius commutat.* Hæc autem regula respectu Dei, et in his tantum quæ ad honorem ejus spectant, simpliciter acceptari potest, et ita probat primam assertionem et partem tertię. Respectu vero hominis, solum habet locum sine præjudicio tertii, nam sæpe talis commutatio erit contra utilitatem vel voluntatem ejus, in cuius gratiam factum est juramentum, et ideo illo invito non licet, quia, ut dicitur in lege 2, § Mūtui, ff. *Si certum petatur: Aliud pro alio initio creditore solvi non potest.* Et facit etiam, quia ad æquitatem inter homines pertinet alterum non lèdere, et ideo Deus non acceptat dona, quæ sibi cum detimento proximi offeruntur. Nihilominus tamen in easu supra tractato de religionis statu, non consideratur præjudicium tertii, quod solet esse in non implendo promisso, quia in ipsam promissione intelligitur bonum illud exceptum. Et utrumque notavit Abbas cum aliis, in c. *Pervenit.* 2, de Jurejur., n. 2. Et per hoc sufficienter responsum est ad tertium argumentum, quod erat de sponsalibus juratis, quia inde non licet sumere universale argumentum ad omnia alia bona minora, in quorum mutatione fieret proximo documentum.

17. Unde facilis etiam est responsio ad ultimum, in quo quædam æquivocatio committi videtur. Nam in juramento promissorio duo sunt, scilicet factum ipsum quod promittitur, et observantia juramenti, et hoc posterius per se ac formaliter spectat ad reverentiam Dei, illud autem prius per se non ordinatur ad cultum Dei. Quod ergo primario pertinet ad re-

promissio et veritas servetur, et hoc fit juramentum implendo, etiamsi sit minus bonum promissum proximo, seu in gratiam ejus; non autem ita observaretur juramentum, si invito proximo aliquid aliud etiam melius fieret in gratiam alterius, vel alio titulo. Quando autem in ipsa promissione solum spectatur divinus honor, tunc ideo licitum est facere aliquid melius, quia non solum in se melius est, sed etiam illo modo satisfit creditori, et impletur juramentum.

CAPUT XIV.

UTRUM JURAMENTUM PROMISSORIUM DE ACTU, QUOD SINE LETHALI CULPA FIERI NON POTEST, ALIQUAM INDUCAT OBLIGATIONEM.

1. Diximus de studiosis actibus, dicendum superest de non studiosis, quorum tria genera distinguere possumus. Quidam sunt peccata mortalia, quidam venialia, alii indifferentes ex objecto. Et de his duo quæri possunt. Unum est, quale peccatum sit hos actus sub juramento promittere, et hoc reservamus in materiam de Perjurio, 3 libro tractandam. Aliud est, quem effectum obligandi habeat tale juramentum, et hoc videbimus sigillatim de his actibus.

2. *Prima assertio: juramentum promissorium de actu, qui sine peccato impleri non potest, non inducit obligationem.* — *Ratio assertionis.* — Dico ergo: juramentum promissorium de actu qui sine peccato mortali fieri non potest, nullam obligationem inducit. Est conclusio certa, et communis omnium, et probatur ex c. *Si vero,* et in c. *Cum contingat,* de Jurejur., ubi dicitur juramentum, quod vergit in interitum salutis æternæ, non obligare; sed omne peccatum mortale vergit in interitum salutis æternæ; ergo juramentum de tali actu non potest obligationem inducere. Et alia decreta allegabimus in sequenti capite. Ratio vero est, quia implicat contradictionem, aliquem obligari ad peccandum mortaliter, quia nemo peccat implendo id ad quod obligatur, neque potest simul idem præcipi et prohiberi, alioqui homo a impossibile obligaretur. Est ergo ille actus incapax obligationis ergo juramentum non inducit illam.

3. *Instantia.* — *Responsio.* — Dices: quamvis de actu peccati mortalis, manente in eo statu, non possit dari præceptum, tamen per præce-

ptum fieri potest, ut actus alias de se malus subveniat, quam ut occidat illum, ei non subveniendo. Ad hunc ergo modum in præsenti, ex suppositione prævi juramenti, si ponamus minus malum esse jurare cum proposito peccandi, quam jurare cum formali perjurio assertorio, poterit esse tunc obligatio ex hypothesi ad tale propositum, quæ non est obligatio ad peccandum, sed ad minus peccandum. Unde ubi contigerit minorem malitiam esse in formali perjurio, quam in actu jurato, cessabit talis obligatio; ut si quis metu coactus juret se negaturum fidem, vel adoraturum idola, minus malum est ut juret sine proposito implendi, quam cum illo, et ita tunc nec simpliciter, nec ex hypothesi obligatur ille ad habendum tale propositum.

6. Jam vero consequentia simpliciter neganda est; quia etiam eo modo quo potest ex hypothesi esse obligatio illius propositi in illo juramento, ut assertorium est, non potest inveniri in illo, ut promissorium est, pro eo tempore in quo implendum est. Et ratio est, quia nunquam est minus malum facere talem actum promissum, quam non servare juramentum. Unde ad primam probationem negatur assumptum, non enim cessat unquam vis rationis factæ. Quia, ut dixi, illa obligatio, quæ nascitur ex prava suppositione voluntaria, non est ad peccandum, sed ad minus peccandum, vel certe non tam est obligatio, quam perplexitas et necessitas quædam voluntarie sumpta. In juramento autem promissorio ut sic cessat utraque ratio, quia non servare tale juramentum, nullum malum est, et ideo nulla est perplexitas et nulla necessitas; nec facere tale opus esset minus malum, sed solum unicum malum. Ad secundam vero probationem negatur consequentia, quia falsitas juramenti assertorii, ut tale est, est maxime formalis, et intrinsece mala; falsitas autem juramenti promissorii, ut tale est, non semper est formalis; imo tunc proprie non est falsitas, sed sola non executio juramenti in easu, in quo non obligat, quæ omissione non est semper et intrinsece mala. Unde in præsenti casu, non implere juramentum per peccatum, proprie non est efficere Deum testem falsitatis, quia Deus nunquam sua auctoritate obligavit ad illud implendum.

7. Sed contra dictam assertionem objici potest primo illud Levit. 5: *Anima quæ juvaverit, et protulerit labiis suis, ut vel male quid faceret, vel bene, et id ipsum juramento et sermone affirmaverit, oblitaque postea intellexerit delictum suum, agat pœnitentiam de*